

Nr 23.

Ankom till riksdagens kansli den 14 mars 1924 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående öppnande för allmän trafik av järnvägen Gällivare—Porjus.
(4:e avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 35 av herrar *O. Bergqvist* och *C. I. Asplund* och den andra inom andra kammaren, nr 91, av herr *E. Hage* m. fl., har föreslagits, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, det Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande, huruvida icke bandelen Gällivare—Porjus numera må kunna utan vidare uppskov öppnas för allmän trafik.

I fråga om de skäl motionärerna anfört till stöd för sina framställningar får utskottet hänvisa till motionerna.

Med stöd av 46 § riksdagsordningen har utskottet infordrat järnvägsstyrelsens yttrande i ärendet (Bil.).

Med avseende å själva sakfrågan synes det utskottet böra uppmärksammas, att trafiken å ifrågavarande bana för närvarande är förlustbringande samt att underskottet å banan sannolikt än ytterligare komme att ökas, därest banan inordnades i det allmänna trafiknätet, varvid å densamma komme att tillämpas de förvaltningsbestämmelser och taxor, som i allmänhet gälla vid statens järnvägar. I betraktande av dessa omständigheter anser sig utskottet icke nu mot den ansvariga verkstyrelsens avstyrkande utlåtande kunna förorda bifall till de motionsvis i ämnet framförda kraven.

Det synes dock utskottet å andra sidan icke kunna bestridas, att transportavgifterna å banan med nu tillämpade normer i vissa fall te sig mycket höga, och utskottet finner därför vad motionärerna anfört rörande skäligheten av en sänkning av fraktsatserna förtjäna allt beaktande. Detta synes särskilt gälla transporterna av vissa livsmedel.

Såsom av järnvägsstyrelsens utlåtande inhämtas, har emellertid en del fraktnedsättningar på senaste tiden företagits, exempelvis för transporter av virke från Porjus. Andra liknande reduktioner äro också avsedda att under närmaste tiden genomföras med särskild tanke på att underlätta möjligheten att återupptaga en tackjärnstillverkning därstädes. Utskottet vill förutsätta, att järnvägsstyrelsen fortgår på denna väg med särskilt aktgivande på vikten av att den industriella utvecklingen kring Porjus genom en framsynt avvägning av järnvägsfraktsatserna på allt sätt befrämjas.

Bihang till riksdagens protokoll 1924. 6 saml. 20 häft. (Nr 23—24.) 559 24 1

*Utskottets
yttrande.*

Under åberopande av vad utskottet sålunda anfört hemställer utskottet, att herrar Bergqvists och Asplunds samt herr Hages m. fl. ovanberörda motioner icke må av riksdagen bifallas.
Stockholm den 14 mars 1924.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:
från första kammaren: herrar *S. H. Kvarnzélius, A. C. Lindblad, C. J. G. Swartz, H. F. Lamm, O. Bergqvist, J. G. Walles, J. Jeansson, C. I. Asplund, A. R. Rooth, E. J. G. Rosén, C. Johansson* i Hälsingborg och *N. G. Gabrielsson*;
från andra kammaren: herrar *A. Anderson* i Råstock, *A. Wiklund, O. H:son Waldén, P. Nilsson* i Bonarp, *L. J. Carlsson-Frosterud, O. Olsson* i Kullenbergstorp, *J. Jönsson* i Revinge, *J. D. Norman, A. Å. Törnkvist* i Karlskrona, *O. Nilsson* i Örebro, *S. E. Ljungkvist* och *O. Osberg*.

Reservation:

av herrar *O. Bergqvist, J. G. Walles, C. I. Asplund, E. J. G. Rosén, N. G. Gabrielsson, L. J. Carlsson-Frosterud, J. D. Norman* och *O. Osberg*, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

I anledning av motionärernas berörda yrkande, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om övervägande, huruvida icke bandelen Gällivare—Porjus kunde öppnas för allmän trafik, vill utskottet erinra, att Kungl. Maj:t, efter i ärendet verkställd utredning, den 9 januari 1923 avslagit en av domänstyrelsen och vattenfallsstyrelsen i liknande syfte gjord framställning.

Då nu emellertid denna bandel, som färdigställdes år 1921, icke längre står under byggnad, och då provisorisk trafik å densamma ägt rum alltsedan år 1915, synes intet verkligt hinder förefinnas för dess sammanknytning i förvaltnings- och trafikhänseende med det övriga järnvägsnätet.

Det måste också anses billigt, att den i Porjus med omnejd boende befolkningen, som på grund av ortens avlägsna läge och karga naturförhållanden måste vidkännas dyra levnadskostnader och stora olägenheter, beredes den lindring i fraktkostnader och biljettpriser, som skulle bli en följd av banans öppnande för allmän trafik.

Till förmån för den i sådant avseende nu motionsvis gjorda framställningen talar även jämförelsen med den södra delen av inlandsbanan, vilken öppnats för allmän trafik, allteftersom den blivit färdigbyggd.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av herrar Bergqvists och Asplunds samt herr Hages m. fl. ovanberörda motioner må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes taga under övervägande, huruvida icke bandelen Gällivare—Porjus numera må kunna utan vidare uppskov öppnas för allmän trafik.

Bilaga.

Till Riksdagens Statsutskott.

Genom remiss den 7 februari 1924 har järnvägsstyrelsen anbefallts att avgiva och till riksdagens statsutskott överlämna yttrande över tvenne lika-lydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 35, samt den andra inom andra kammaren, nr 91, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående öppnande för allmän trafik av järnvägen Gällivare—Porjus.

Till åtlydnad härav får styrelsen — som förut i särskild skrivelse av-låtit genom samma remiss infortrat yttrande över en inom andra kammaren väckt motion, nr 42, om viss ersättning åt Aktiebolaget Torf — i nu före-varande ämne anföra följande.

Till en början får styrelsen hänvisa till sin, här i avskrift bilagda skri-velse till Kungl. Maj:t den 7 juli 1922¹⁾, däri styrelsen på anförda skäl av-styrkt en av domänstyrelsen och vattenfallsstyrelsen gemensamt ingiven framställning i frågan.

Utöver vad som i nämnda skrivelse anföres, får styrelsen framhålla föl-jande. I motionerna påpekas särskilt, att taxeavbrottet i Gällivare medför en avsevärd höjning av levnadsomkostnaderna för befolkningen i Porjus, ävensom att detsamma i mycket hög grad bidragit till att de i Porjus för-utvarande industrierna måst nedläggas. Det är visserligen sant att taxeav-brottet i vissa fall kan medföra omkring 20 % förhöjning å järnvägsfrakterna för vissa livsmedel, men undersöker man vad detta betyder i förhållande till livsmedelspriserna, finner man, att de ökade järnvägsfrakterna medföra en ytterst ringa inverkan på levnadsomkostnaderna. Detta framgår redan av den motionen vidlagda tablån med all tydlighet, men styrelsen har lik-väl i efterföljande tablå till sakens ytterligare belysande velat angiva pris å vissa livsmedel i Gällivare under december 1923 enligt av socialstyrelsen i »Sociala meddelanden» lämnad uppgift, ökningen i järnvägsfrakt genom den brutna taxan vid transport Luleå—Porjus samt slutligen storleken av denna ökning procentuellt i förhållande till priset.

	Pris öre pr kg.	Ökning i järn- vägsfrakt öre pr kg.	Ökningens storlek i % å priset
Färskt nötkött (stykkegoods) ...	155	0,67	0,43
Salt fläsk (d:o) ...	196	0,67	0,34
Smör (d:o) ...	429	0,67	0,16
Margarin (d:o) ...	170	0,67	0,39
Socker (d:o) ...	110	0,83	0,75
Kaffe (d:o) ..	231	1,06	0,46
Spisbröd (d:o) ...	68	0,83	1,22
Mjöl, rågsikt (d:o) ...	40	0,67	1,68
» » (vagnslastgoods)	40	0,42	1,05
Potatis (stykkegoods) ..	17	0,67	3,94
» (vagnslastgoods)	17	0,26	1,53

Ökningen genom taxeavbrottet av priset på livsmedel uppgår som synes av tablån i de flesta fall till endast bråkdelar av en procent. Härvid är dessutom att märka, att vid lokala transporter å linjen Gällivare—Porjus tillämpas sedan längre tid tillbaka helt och hållet samma taxa som gäller

¹⁾ Ej här återgiven.

å det övriga statsbanenätet, vadan vid sådana transporter någon minskning i fraktavgifterna icke skulle uppstå, om linjen öppnades för allmän trafik.

Vidkommande nedläggandet av de förutvarande industrierna i Porjus, Aktiebolaget Porjus smältverk och Fosfatbolagets natriumverk, så spelade härvid säkerligen de genom taxeavbrottet ökade järnvägsfrakterna en mycket ringa roll. För smältverket var den våldsamma nedgången av priset på tackjärn med all säkerhet den förnämsta orsaken till verkets nedläggande. Natriumfabrikens nedläggande måste även tillskrivas andra orsaker än de ökade fraktkostnaderna, enär dessa med hänsyn till tillverkningens höga värde måste vara av mycket underordnad betydelse.

Emellertid har styrelsen, oaktat Porjusbanan icke öppnats för allmän trafik, redan nu ansett sig kunna medgiva fraktnedsättningar vid större transporter från Porjus. Sålunda har vid transport av sågat virke från Porjus till Riksgränsen medgivits sådan fraktnedsättning, att fraktavgiften minskats med c:a 30 % vid tillämpning av bruten och med c:a 20 % vid tillämpning av genomgående taxeberäkning. Vidare kommer styrelsen också i dagarna att medgiva vissa nyligen begärda fraktnedsättningar åt Porjus Järnverk, som kommer att upptaga Porjus Smältverks nedlagda verksamhet. Det är styrelsens avsikt att fortsätta på detta sätt och i varje särskilt fall bevilja de fraktnedsättningar, som förhållandena kunna medgiva.

Motionärernas uttalande, att styrelsen skulle uppgivit, att avtalet mellan staten och Luossavaara—Kirunavaara Aktiebolag lade hinder i vägen för införande å Porjusbanan av samtrafik med det övriga statsbanenätet, torde bero på någon missuppfattning, enär nämnda avtal icke lägger något sådant hinder i vägen.

På grund av vad sålunda anförts, bör järnvägen Gällivare—Porjus enligt styrelsens mening tills vidare icke öppnas för allmän trafik.

Stockholm den 21 februari 1924.

Kungl. Järnvägsstyrelsen:

AXEL GRANHOLM.

HJ. FOGELMARCK.